

Шифр «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АМКУ»

Тема:

**«Інституційне забезпечення діяльності
органів Антимонопольного комітету
України»**

2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Роль антимонопольних органів у здійсненні конкурентної політики.....	6
РОЗДІЛ 2. Законодавче забезпечення роботи АМКУ.....	10
РОЗДІЛ 3. Завдання та напрями діяльності АМКУ.....	15
РОЗДІЛ 4. Світовий досвід інституційного забезпечення конкурентних відомств та перспективи його використання в Україні.....	21
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ.....	36

ВСТУП

Актуальність обраної теми. Представлена тема на даний момент є достатньо актуальною в Україні та світі, оскільки велика кількість компаній на ринках конкурують між собою. Конкуренція – рушійна сила розвитку економічних систем, складова частина господарського механізму, яка діє через попит пропозицію та ціну. Якщо не захищати конкуренцію, рано чи пізно почнуть відбуватися змови, які будуть її обмежувати. Задля уникнення таких ситуацій світова спільнота розробила антимонопольне законодавство яке створене боротися з обмеженням конкуренції. В Україні функцію захисту конкуренції у підприємницькій діяльності виконує Антимонопольний комітет України. Законодавча база Антимонопольного комітету України створена для підтримки здорової ситуації на ринках.

За посилення глобалізаційних викликів та підвищення рівня ризиковості в усіх сферах господарського життя актуальними є проблеми реалізації конкурентної політики, удосконалення механізму контролю за функціонуванням конкурентного середовища, захисту конкуренції та підвищення конкурентоспроможності національних суб'єктів ринку. Аналіз особливостей міжнародного досвіду підвищення інституційної спроможності національних конкурентних відомств – важливе наукове завдання. Вивчення та аналіз законодавчої бази різних країн, у тому числі України, допоможе усебічно оглянути переваги та недоліки, прийти до висновку що саме потрібно змінити, щоб удосконалити антимонопольне законодавство в Україні.

Стан наукової розробленості проблеми. Проблеми аналізу формування та реалізації дієвої конкурентної політики є об'єктом наукового аналізу багатьох вчених. Зокрема, серед вітчизняних дослідників можна згадати В. Лагутіна, який досліджує проблеми конкуренції та конкурентного середовища внутрішнього ринку [1], також Л. Куліш, яка розглядає проблеми конкуренції через призму трансформації конкурентного процесу [2], Е. Шелудько яка розглядає конкурентну політику, як фактор підвищення конкурентоспроможності України

[3], В. Романенко глибоко аналізує проблеми взаємозв'язку між конкурентною політикою та конкурентоспроможністю національної економіки [4], Т. Щербакова, яка звертає увагу на цілком доцільне адвокатування конкуренції [5], О. Вертелева аналізує проблему державного контролю за монополістичними ціноутвореннями [6], А. Герасименко та А. Нестерець які досліджуючи проблему інформаційної асиметрії показали на скільки вона впливає на конкуренцію [7], Г. Філюк розглядає монополізацію української економіки, як негативний фактор для економічного розвитку [8], А. Щербак досліджує зв'язок між інтенсивністю внутрішньої конкуренції та динамікою ВВП України [9]. Серед зарубіжних вчених слід виділити праці Дж. Нормана та Л. Пепалл які глибоко аналізують процеси злиття у контексті моделі просторової конкуренції Курно [10], індійські вчені Р. Басант та П. Мішра досліджують проблематику впливу вертикальної інтеграції на ринкову владу в індійському промисловому секторі [11], Професор конкурентної політики та права Університетського коледжу Лондона Д. Манцарі [12], та ін.

Метою роботи є узагальнення теоретико-методологічних засад і практики дослідження товарних та географічних меж ринку, розробка рекомендацій щодо їх удосконалення в Україні.

Основними завданнями роботи є такі:

- з'ясувати роль антимонопольних органів у здійсненні конкурентної політики;
- розглянути законодавче забезпечення роботи АМКУ;
- висвітлити завдання та напрями діяльності АМКУ;
- проаналізувати світовий досвід інституційного забезпечення діяльності конкурентних відомств та перспективи його використання в Україні.

Об'єктом дослідження роботи є вплив інституційного забезпечення діяльності органів АМКУ на конкурентні відносини.

Предметом дослідження є інституційне забезпечення діяльності АМКУ.

Методи дослідження. Методологічну та теоретичну основу дослідження склали сучасні загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, такі як: системний, структурно-функціональний, аналітичний, порівняльний метод, які

дали можливість всебічно розглянути та проаналізувати ряд наукових публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених, нормативно-правову базу України у сфері інституційного забезпечення АМКУ з метою виконання поставлених завдань у процесі виконання роботи.

Практичне значення роботи полягає в тому, що рекомендації, сформульовані на основі її виконання, доведені до рівня практичних пропозицій і використовуються у діяльності Стратегічної групи «Софія» (Акт про впровадження №111 від 28.12.2020 року). Також за результатами дослідження опублікована стаття у фаховому виданні «Науковий вісник Ужгородського університету» [40]. Теоретичні положення та практичні результати дослідження були висвітлені на конференції «Сучасні тенденції та перспективи розвитку економіки та менеджменту в XXI сторіччі» [39].

Структура роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та чотирьох додатків. Повний обсяг роботи займає 30 сторінок комп'ютерного тексту, в тому числі 2 таблиці та 4 рисунки. Список використаних джерел нараховує 40 позицій.

РОЗДІЛ 1. РОЛЬ АНТИМОНОПОЛЬНИХ ОРГАНІВ У ЗДІЙСНЕНІ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ

Конкуренція є важливою складовою механізмом ринкової економіки. Розглянемо різницю між конкуренцією та державною конкурентною політикою: конкуренція є двигуном розвитку економічної системи, частиною економічного механізму, який працює за попитом, пропозицією та цінами. З боку конкурентної політики, можна сказати, що вона - складова державної економічної політики. В Україні з часів проголошення незалежності, конкурентна політика держави була внесена у пріоритетні напрямки державотворення. Вітчизняні вчені по-різному трактують поняття конкурентної політики. Так, С. Борисенко відображає термін конкурентної політики як низку заходів, покладених на започаткування та захист конкурентного середовища, запобігання та безпосереднього припинення порушень антимонопольного законодавства, стимулювання розвитку добропорядної конкуренції [13].

Найбільш фундаментальним на нашу думку є визначення, запропоноване колективом авторів: конкурентна політика - це державна діяльність щодо створення та розвитку конкурентного середовища, управління конкурентними відносинами та конкурентним процесом для підтримки та заохочення конкуренції, протидія негативним наслідкам монополізації, захист інтересів споживачів та підприємців, стимулювання розвитку добропорядних ринкових відносин, створенню конкурентоспроможного українського виробництва [14].

Для того щоб зрозуміти суть конкурентної політики, необхідно вивчити сучасний стан українських товарних ринків, з'ясувати їх природу, структуру, інституційні особливості та визначити фактори розвитку. Ефективна реалізація конкурентної політики залежить від безпомилкового визначення та належного аналізу відповідних товарних ринків. Об'єктивне існування неконкурентних ринків, наявність ринкової сили продавців ресурсів і виробників, асиметрія (спотворення) ринкової інформації актуалізують роль і значення державної конкурентної політики.

За своїм економічним змістом конкурентна політика являє собою сукупність дій держави як інституту, що здійснюються з метою впливу на діяльність суб'єктів ринкового господарювання, підтримки, захисту та розвитку конкуренції. З точки зору його юридичного змісту, це головним чином стосується репресивної діяльності держави, тобто ефективного застосування законодавства про конкуренцію. Конкурентна політика з точки зору правового змісту повинна бути адаптована до існуючих економічних умов для розвитку конкурентних відносин на ринку.

Антимонопольна політика являє собою вагому частину конкурентної політики. Предметом антимонопольної політики є процес створення та функціонування монопольних структур в економіці. Антимонопольно-конкурентна політика - це діяльність держави, скерована на формування оптимального конкурентного середовища для діяльності господарюючих суб'єктів та забезпечення їх взаємодії шляхом унеможливлення дискримінації одних організацій іншими, особливо з точки зору монопольного ціноутворення та за рахунок зменшення якості продукції та послуг, сприяння підвищенню соціально ефективної економіки [15].

Антимонопольний закон забороняє зловживання (монопольним) домінуючим становищем на товарному ринку, забороняється зловживати економічною залежністю, в якій перебувають клієнти або постачальники, коли у нього немає права вибору. Детальніше розуміння процесу антимонопольного законодавства та законодавства про конкуренцію проілюстровано на рис. 1.1.

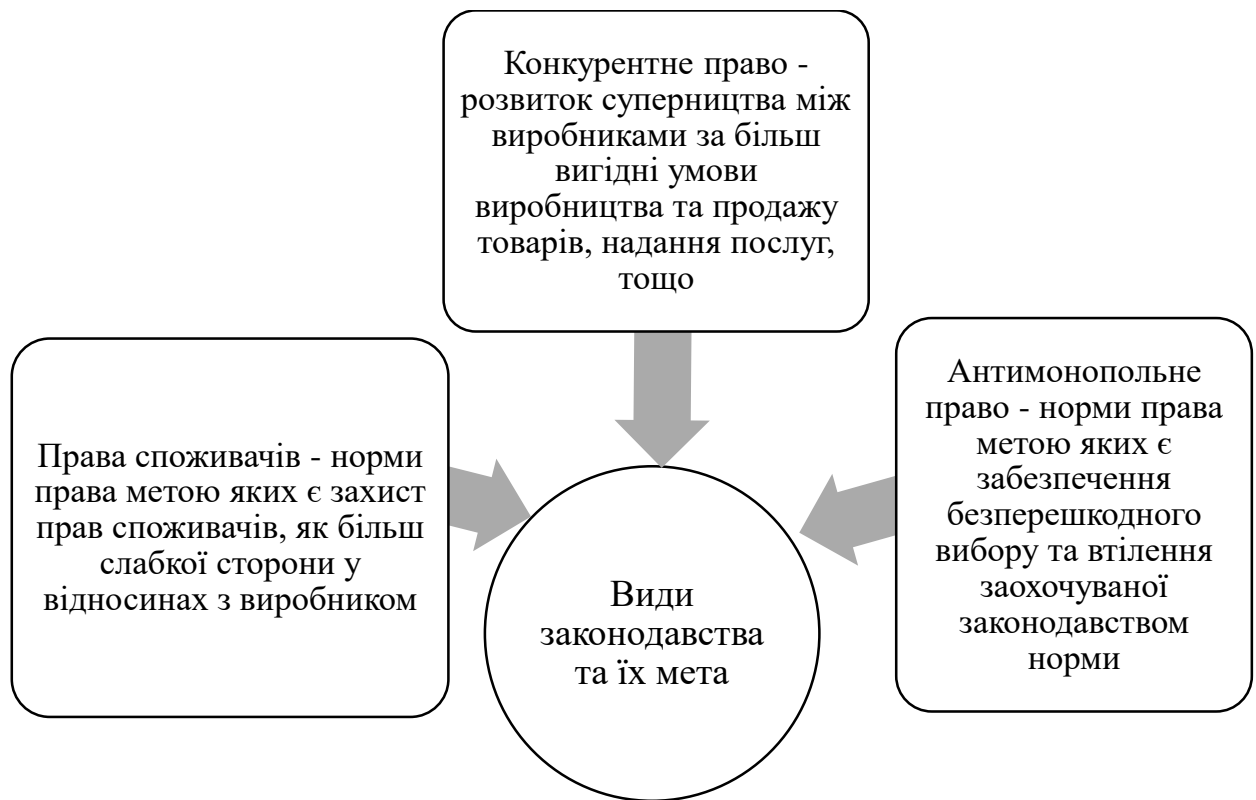

Рис. 1.1. Види антимонопольно-конкурентного законодавства яке регулює конкуренцію та монополізм

Джерело: побудовано автором на основі [2].

На рис. 1.1. чітко видно, що антимонопольне законодавство та законодавство про конкуренцію переслідують три конкретні цілі: захист споживачів, уникнення монополізму, запровадження та стимулювання конкуренції.

Конкурентна політика держави в Україні в основному застосовується в таких сферах, як правовий захист економічної конкуренції, запобігання, обмеження та припинення зловживання монопольним становищем господарюючих суб'єктів та органів управління. Запобігання антиконкурентній узгодженій практиці, пригнічення недобросовісної конкуренції, стимулювання конкуренції на товарних ринках, контроль концентрації торгових організацій, регулювання діяльності природних монопольних організацій.

Метою державної конкурентної політики є створення ефективного конкурентного середовища та забезпечення стабільної роботи ринків. Завдяки

діям конкурентної політики вони активізують соціальний добробут та максимізують національне виробництво товарів та послуг. У цьому сенсі державну конкурентну політику слід розуміти як сукупність цілей, а також методів впливу державних структури на ринки, що підвищують конкурентоспроможність економіки. Конкурентна політика являє собою публічну діяльність, спрямовану на створення та розвиток конкурентного середовища та регулювання конкурентних відносин з метою підтримання економічної конкуренції, подолання згубних наслідків монополізму, захисту ділових інтересів та спомагання конкурентоспроможності національного виробництва [2].

Отже, проаналізувавши роль антимонопольних органів у реалізації конкурентної політики, можна зробити висновок, що конкурентна політика - це система правових, державних, організаційних, економічних, та адміністративних заходів, впроваджених задля формування конкурентного середовища, захист та заохочення конкуренції та має на меті боротьбу з зловживанням монопольним становищем на ринках. Антимонопольна політика є ваговою складовою державної конкурентної політики, мета якої покладена у запобіганні, обмеженні та ліквідації монопольної діяльності та покращення конкуренції. Завдання, пов'язані з конкурентною політикою, виконуються не лише Антимонопольним комітетом України та Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, але й іншими державними органами управління.

РОЗДІЛ 2. ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ АМКУ

Антимонопольний комітет України є державною установою, що має власну нормативно-правову підтримку. Від дня проголошення незалежності України, і до сьогодні, пройшов значний проміжок часу, під час якого антимонопольне регулювання зазнавало змін. Становлення системи інституційного забезпечення конкурентної політики України продемонстровано у табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Становлення системи інституційного забезпечення конкурентної політики в Україні

Етап	Роки	Характеристика етапу	Нормативно-правова база
1	1991-1995 рр.	Започаткування антимонопольного законодавства в Україні, розробка перших основних законів для демонополізації економіки	ЗУ «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції» (1992 р.); ЗУ Про Антимонопольний комітет України» (1993 р.); Державна програма демонополізації економіки і розвитку конкуренції (1993 р.)
2	1996-2000 рр.	Ухвалення засадничих законів, продовження демонополізації, реструктуризація монопольних ринків, поява постійного антимонопольного моніторингу	ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції» (1996 р.); ЗУ «Про природні монополії» (2000 р.); Указ Президента України «Про основні напрями конкурентної політики на 1999-2000 роки та заходи щодо їх реалізації» (1999 р.)
3	2001-2013 рр.	Створення законодавчого забезпечення державного регулювання природних монополій, становлення механізмів саморегулювання ринку, створення ефективного механізму для подолання інституційних монополій	ЗУ «Про захист економічної конкуренції» (2001 р.); Указ Президента України «Про основні напрями конкурентної політики на 2002-2004 роки» (2001 р.)

4	З 2014 р.	Адвокатування конкуренції, про-конкурентна політика, прозорість, зменшення рівня тінізації економіки з метою уникнення спотворень конкуренції	Концепція Загальнодержавної програми розвитку конкуренції на 2014-2024 роки (2012 р.)
---	-----------	---	---

Джерело: побудовано автором за даними [16].

Табл. 2.1. ілюструє чотири основні етапи розвитку конкурентної політики в Україні. Перший етап контролює формування конкурентної політики, другий - демонополізацію, третій - захист існуючої конкуренції, четвертий - активний захист та популяризація про-конкурентної політики. Для забезпечення нормального функціонування конкуренції на українських ринках в даний час діє низка законодавчих та нормативних актів, які через фактор актуальності зазнали багатьох змін залежно від часу та стану ринку.

Господарський кодекс України, який відповідно до Конституції України визначає правові основи господарської діяльності (господарювання) на основі різноманітності господарюючих суб'єктів різних форм власності; Господарський процесуальний кодекс України, норми якого регулюють діяльність господарського суду та інших зацікавлених сторін щодо здійснення правосуддя у справах, що належать до юрисдикції господарського суду. Кримінальний кодекс України, що має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам Кодекс України про адміністративні правопорушення, завданням якого є охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших

громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством. Цивільний кодекс України, що регулює особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини) на засадах правової рівності, свободи вираження поглядів та незалежної учасників. Кодекс адміністративного судочинства України, який встановлює юрисдикцію, повноваження адміністративних судів щодо розгляду адміністративних справ, порядок звернення до адміністративних судів та порядок ведення адміністративного судочинства.

- Закон України "Про Антимонопольний комітет України" від 26.11.1993 № 3659-ХІІ, яким визначено орган, що здійснює контроль за дотриманням суб'єктами господарювання норм конкурентного законодавства, зафіксовано його структуру, права і компетенцію [17];
- Закон України "Про захист економічної конкуренції" від 11.01.2001 № 2210-ІІІ, який визначає правові засади підтримки та захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності і спрямований на забезпечення ефективного функціонування економіки України на основі розвитку конкурентних відносин [18];
- Закон України "Про захист від недобросовісної конкуренції" від 07.06.1996 № 236/96-ВР, що визначає правові засади захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції [19];
- Закон України «Про природні монополії» від 20.04.2000 № 1682-ІІІ, норми якого визначають правові, економічні та організаційні засади державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій в Україні [20].

Нормативні акти Президента України у формі указів і розпоряджень, які є обов'язковими до виконання на території України. Нормативно-правові акти Антимонопольного комітету України, зокрема такі як:

Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України [21];

- Положення про порядок подання заяв до Антимонопольного комітету України [22];

- Про попереднє отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання (Положення про концентрацію) [23];
- Про надання дозволу на узгоджені дії суб'єктів господарювання (Положення про узгоджені дії) [24];
- Методика визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку тощо) [25].

Міжнародні правові акти та договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, зокрема:

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання» [26];
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про Положення про державне регулювання цін (тарифів) на продукцію виробничо-технічного призначення, товари народного споживання, роботи і послуги монопольних утворень» тощо [27].

Інші нормативно-правові акти, прийнятих відповідно до Законів України.

Поєднання радикальних реформ для дерегуляції економіки, розвитку та збалансування конкуренції стало головним рушієм відновлення, яке розпочалося у 2000 році. Однак незабаром реформи було згорнуто. З 2010 року державна політика фактично була спрямована на придушення конкуренції. Багато в чому тоді зростання ВВП припинилося, незважаючи на відносно сприятливі зовнішні умови. Це свідчить про те, що економічна політика має більший вплив на розвиток української економіки, ніж ціни на основний вітчизняний експорт на світовому ринку. Поглиблені та послідовні реформи можуть забезпечити динамічне зростання навіть у несприятливих зовнішніх умовах. У той же час політика обмеження конкуренції призводить до погіршення економіки навіть при високих цінах на товари, що експортуються.

За останні п'ять років в Україні було здійснено низку значних економічних реформ. Однак загалом вони були менш радикальними та послідовними, ніж у

1990-х. Україні потрібні національна конкурентна політика, заходи щодо обмеження монополізації ринків та покращення конкуренції. Найважливішими сферами реформ є демонополізація економіки; усунення антиконкурентних норм у законодавстві; приватизація; забезпечити конкурентний нейтралітет, рівні умови роботи [9].

Отже, проаналізувавши законодавче забезпечення роботи АМКУ на підставі вищевикладеного, можна зробити наступні висновки: Антимонопольний комітет України пройшов шлях формування та розвитку, який умовно поділяється на чотири етапи. Кожен з них відповідає стратегії поведінки потрібної для впровадження ринкової економіки у реалії України з пострадянських часів. Нормативно-правова база, що сприяє роботі АМКУ, є досить громіздкою і складається із законів та нормативно-правових актів. Кожен із цих елементів допомагає підтримувати здорову конкуренцію на українських ринках.

РОЗДІЛ 3. ЗАВДАННЯ ТА НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

Антимонopolний комітет України є державним органом із особливим статусом, який спрямований на забезпечення державного захисту конкуренції в підприємницькій діяльності та у публічних закупівлях. Характеристика особливого статусу Антимонопольного комітету України визначається його завданнями та повноваженнями, включаючи його роль у розробці конкурентної політики, та визначається законами, іншими нормативно-правовими актами та, зокрема, спеціальною процедурою призначення та звільнення голови, заступників та державних уповноважених, голів територіальних відділень Антимонопольного комітету України, надані захисту майнових прав працівників на рівні з працівниками правоохоронних органів, в умовах оплати праці [28].

Головною метою Антимонопольного комітету України є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності. Антимонопольний комітет України є колегіальним органом, що, згідно із законодавством, складається з Голови та восьми державних уповноважених. Державний уповноважений АМКУ – незалежна посадова особа, яка має повноваження контролювати дотримання конкурентного законодавства та розслідування справи щодо його порушення. Основним завданням діяльності АМКУ є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині:

1. Державний контроль за дотриманням законів про захист економічної конкуренції відповідно до принципів рівності економічних одиниць перед законом та першості прав споживачів;
2. Запобігання, виявлення та боротьба з порушеннями законодавчих положень, що захищають економічну конкуренцію;
3. Контроль концентрації, узгоджених дій торгових одиниць та регулювання товарів (цін), що виробляються (продаються) природними монополіями;
4. Сприяти розвитку добросовісної конкуренції;
5. Методичне забезпечення застосування законодавства щодо захисту економічної конкуренції;

6. Моніторинг розвитку конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері державних закупівель [29].

Настанови та пріоритетні дії Антимонопольного комітету України з питань розвитку національної конкурентної політики (описані в Додатку А), що приводять до висновку, що метою Антимонопольного комітету України є поліпшення конкуренції на ринку та дотримання захисних законів [30].

Антимонопольний комітет України наділено наступними повноваженнями:

- 1) Визначення меж товарного ринку;
- 2) Визначення монопольного (домінуючого) становища господарюючих суб'єктів на товарному ринку;
- 3) Передача рішень про порушення господарюючим суб'єктам, обов'язковий поділ монопольних утворень;
- 4) Подання обов'язкових презентацій до органів влади з метою розгляду питання про анулювання ліцензій або припинення зовнішньоекономічної діяльності у разі виявлення порушень законодавства;
- 5) Прийняти положень щодо захисту конкуренції.

Антимонопольному комітету України надано повноваження щодо припинення дій, які суперечать законодавству щодо захисту економічної конкуренції. найпоширеніші порушення розкриті комітетом за 2014-2019рр. наведені у табл. 3.1.

Проаналізувавши звіти Антимонопольного комітету України за 2014-2019 рр. можна дійти висновку, що за останні роки прослідковується зростання загального числа порушень законодавства економічної конкуренції, серед найбільш поширених за останні роки можна виділити: Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання, Антиконтурентні дії органів влади та Зловживання монопольним становищем. Динаміка вище наведених порушень є нестабільною, але рівень залишається небезпечно високим, що потребує вдосконалення конкурентного законодавства та посилення державного контролю за даними видами порушень.

**Динаміка порушень законодавства про захист економічної
конкуренції протягом 2014-2019 рр.**

Роки	Всього припинено порушень	Зловживання монопольним становищем	Недобросо- вісна конкуренція	Антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання	Антиконку- рентні дії органів влади	Інші порушення
2014	5341	2221	650	445	1628	397
2015	4523	2169	432	524	917	481
2016	3072	1322	276	283	782	409
2017	2435	795	256	317	610	457
2018	1344	216	168	263	454	243
2019	2071	268	168	799	457	379

Джерело: побудовано автором за даними звітів АМКУ за 2014-2019 рр. [31-35].

Зачепивши тему порушень законодавства про захист економічної конкуренції не варто оминати увагою інформацію про динаміку накладених штрафів Антимонопольним комітетом України за 2014-2019 рр., яка наведена на рис 3.1. (за винятком: 2016 р. 85965,9 млн грн – зловживання монопольним становищем – ПАТ «Газпром», 2017 р. 1371,3 млн грн – антиконкурентні узгоджені дії із спотворення аукціонів з продажу нафти сирової та газового конденсату, 2019 р. 8039,5 млн грн – топ 5 справ. Які призвели би до деформації рисунків.)

Рис. 3.1. Динаміка накладених штрафів Антимонопольним комітетом України за 2014-2019 рр. у млн. грн. за видами порушення

Джерело: побудовано автором за даними звітів АМКУ за 2014-2019 рр. [31-35].

На рис 3.1. проілюстровано динаміку накладання штрафів Антимонопольним комітетом України за 2014-2019 рр. Динаміка показує що найвищі штрафи було накладено у 2016 та 2019 рр. за 2014 рік найбільшу суму штрафів нараховано за зловживання монопольним становищем, так само і в 2016 та 2019 рр. У 2015, 2017 та 2018 рр. найвищі штрафи було накладено за антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання. Слід також звернути увагу на співвідношення накладених органами АМКУ штрафів та сплачених штрафів за порушення законодавства про захист економічної конкуренції наведених на рис 3.2.

Рис. 3.2. Співвідношення накладених органами АМКУ штрафів та сплачених штрафів за порушення законодавства про захист економічної конкуренції за 2014-2019 рр. у млн. грн.

Джерело: побудовано автором за даними звітів АМКУ за 2014-2019 рр.[31-35].

Переглянувши дані, представлені на рисунку 3.2., варто висвітлити проблеми реалізації Антимонопольним комітетом України конкурентної політики, про що свідчить значна різниця між накладеними штрафами та штрафами, сплаченими за порушення. Але динаміка не є однозначною, і в 2017 та 2018 роках показала значний стрибок у співвідношенні накладених та сплачених штрафів. Антимонопольний комітет України аргументує це наступними факторами що впливають на результативність сплати штрафів: Загалом, накладення великих штрафів не приймається добровільно, а передається до Суду. Судове провадження триває в середньому півтора року. Якщо суд відхиляє недійсне визнання рішення комітету, комітет повинен ініціювати виконання рішення, що вимагає фінансових ресурсів та затягує процес виконання на 1 - 1,5 року. У цей час обвинувачений позбавляється всіх активів, унеможливаючи виконання рішення. Комітет ініціює законодавчі зміни для підвищення ефективності стягнення штрафів [35].

Проаналізувавши завдання та діяльність Антимонопольного комітету України, можна зробити наступні висновки: Антимонопольний комітет України є державним органом із особливим статусом, метою якого є державний захист конкуренції в країні. Головною метою Антимонопольного комітету України є забезпечення державного захисту в у підприємницькій діяльності та у сфері публічних закупівель. Антимонопольний комітет України був уповноважений припинити дії, що порушують Закон про захист економічної конкуренції. Комітет розкриває справи на підставі поданих йому заяв та накладає штрафи. Однак розмір накладених та сплачених штрафів суттєво відрізняється, що вказує на проблеми у реалізації конкурентної політики.

РОЗДІЛ 4. СВІТОВИЙ ДОСВІД ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОНКУРЕНТНИХ ВІДОМСТВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

З появою ринкової економіки та підприємництва стало необхідним регулювання конкурентних відносин. Вони мають свої особливості у характеристиці та історію в різних країнах та правових системах. Історія антимонопольного законодавства сягає кінця 20 століття. Конкурентне право (порівняно з іншими галузями права) є відносно новим, проте наявність антимонопольних норм спостерігається майже в усіх країнах світу. Державна конкурентна політика є одним з основних напрямків державної економічної політики [36].

Важливою характеристикою, яка дозволяє класифікувати економічну діяльність у європейських країнах як антиконкурентну, є домінуюче становище на ринку для певного товару. Так, у Франції компанію можна розглядати як монопольну, якщо вона має домінуюче становище на чверті ринку даного продукту, у Німеччині - до третини товарного ринку або принаймні на дві третини всього ринку. В Англії для визначення монопольного становища використовується система так званих простих і складних частинок. Проста частка визначається для визначення участі домінуючого становища компанії чи групи компаній, яка контролює чверть товару чи послуги на ринку, а складна операція - це та сама проста частина. Однак це стосується не пов'язаних один з одним компаній. Господарюючі суб'єкти з домінуючим становищем зобов'язані надавати державній органам додаткову інформацію про свою діяльність і можуть нести відповідальність (штрафи, кримінальна відповідальність, повна або часткова заборона діяльності, повна компенсація збитків тощо).

У європейських країнах державний контроль за конкуренцією та дотримання монопольних прав організований за двома зразками, показаними на рис. 4.1.

Рис. 4.1. Державний контроль за дотриманням законодавства про конкуренцію та монополізм європейських країн

Джерело: побудовано автором на основі [37].

У всіх європейських країнах існують спеціалізовані державні установи, які відповідають за контроль за дотриманням законодавства про конкуренцію та монополізм. Наприклад, в Англії це Відомство Генерального директора з питань справедливої торгівлі у Франції - Міністерство з прав споживачів та Рада з питань конкуренції в Австрії - Федеральна економічна палата. Випадки порушення конкурентного законодавства та прояви монополізму розслідуються спеціальними та загальними судами. Існують спеціальні суди в Англії (Суд обмежувальної практики Великобританії) та Швеції (Суд у ринкових справах) [37].

Швидко зростаючі процеси глобалізації посилюють роль міжнародних організацій у побудові конкурентних відносин. Конкурентна політика вже домінує у характеристиках світової політики. Це підтверджується великим

впливом цих структур на створення національного конкурентного середовища. За цих умов інституційна підтримка конкурентної політики України не може бути розвинена без урахування міжнародного досвіду провідних країн світу.

Досить високу ефективність конкурентної політики в європейських країнах забезпечує так званий перехресний контроль, коли процес забезпечення конкурентної політики розподілений між кількома органами: один проводить розслідування, другий приймає рішення, а третій (дорадчий) дає незалежну оцінку розвитку конкуренції.

Бельгія є прикладом європейської країни, яка використовує практики перехресної перевірки. У цій країні три структури одночасно відповідають за подолання проблем які стосуються конкуренції. Першим антимонопольним органом є Служба з питань конкуренції, незалежний підрозділ Міністерства економічних відносин, до компетенції якого входить розслідування справ та виконання відповідних рішень. Другим органом є Рада з питань конкуренції, яка приймає рішення, але також може ініціювати розслідування. Слід зазначити, що голова та заступник ради є професійними суддями. Третім органом з питань конкуренції в Бельгії, який виконує роль дорадчого органу, є Комісія з питань конкуренції. У сфері конкуренції його головна влада полягає у представленні інтересів роботодавців, працівників комерційних структур, промисловості, сільського господарства та споживачів.

У галузі захисту економічної конкуренції сучасна європейська практика активно вдосконалюється шляхом обміну інформацією між конкурентами або за допомогою судових рішень, пов'язаних з обміном інформацією. Однак відповідні провадження, як правило, стосуються розслідування картелів. Обмін інформацією - це форма горизонтальної співпраці між конкурентами, завдяки якій вони прямо чи опосередковано надають односторонні або двосторонні історичні, поточні або прогнозні дані про важливі параметри їх економічної діяльності. [16].

Наприклад, у США та Європі підприємці довгий час ведуть переговори зі своїми конкурентами з значною обережністю та часто проходять спеціальний

тренінг з "заходів безпеки", коли обмінюються інформацією. Як результат, пропагується позиція антимонопольних органів у розслідуванні порушення, як це викладено в керівних принципах щодо обміну інформацією між конкурентами. В Україні подібного методологічного документа на законодавчому рівні не складено. Враховуючи складність доказів антиконкурентного обміну інформацією, прийняття відповідного документа на національному рівні має на меті зміцнити позицію органу з питань конкуренції з цього питання, в тому числі в суді, та забезпечити правову визначеність між компаніями, працівниками, суспільством в цілому щодо основних аспектів оцінки органом, що займається конкуренцією, обміну інформацією між конкурентами для сприяння чесному бізнесу, захисту конкурентного середовища та, таким чином, його покращення добробуту споживачів. Прийняття цього документа забезпечить неминучість санкцій і, таким чином, сприятиме добровільному дотриманню добросовісної конкуренції.

Останніми роками Україна активно адаптується до законодавства ЄС у ключових сферах соціально-економічного розвитку, зокрема у сфері економічної конкуренції. Досягнення належного рівня узгодженості українського законодавства та правових стандартів ЄС є ключовим елементом успішної європейської інтеграції України [16].

Загальні положення щодо гармонізації національних та європейських підходів до конкурентної політики викладені в «Угоді про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом та його державами-членами, з іншого». Отже, угода визначає важливість вільної та не спотвореної конкуренції у торгових відносинах [38]. Сторони зазначають, що антиконкурентна ділова практика та операції можуть вплинути на належне функціонування ринків і, загалом, зменшити позитивні наслідки лібералізації торгівлі. У зв'язку з цим вони проголошують основні принципи боротьби із загрозами конкуренції та прозорість. Коли ми говоримо про основні моменти угоди в цілому, слід зазначити, що вони об'єктивно спрямовані на сприяння реформам та інституційному розвитку нашої країни.

З метою підвищення конкурентоспроможності української економіки та посідання належного місця в сучасному глобалізованому світі необхідно вирішити питання, спрямовані на посилення та розвиток інституційного забезпечення конкурентних відомств що призведе до покращення конкурентного середовища. Для виконання цієї мети варто підтримувати та заохочувати ринкові механізми, щоб забезпечити адекватний рівень конкуренції на ринку. Реформування конкурентного законодавства шляхом модернізації інституційного забезпечення органів відповідальних за антимонопольний контроль дало б змогу Україні підвищити конкурентоспроможність, як на ринках товарів та послуг, так і, в цілому, усю країну [39].

У 2019 році Антимонопольний комітет України розпочав реформування територіальних відділень. Мета комітету - наблизити регіональні органи АМКУ до проблем місцевого бізнесу та зменшити залежність від місцевої влади та місцевих бізнес-структур з одночасним посиленням роботи зі встановлення та припинення порушень конкурентного законодавства, про-активна політика з розвитку місцевої конкуренції, базована на глибокому вивченні й розумінні локальних та регіональних трендів. На практиці поточний етап реформ передбачає зменшення територіальних відділень до 6 міжрегіональних: Північного, Західного, Південного, Південно-західного, Південно-східного та Східного. Нові, ефективні регіональні управління комітету розташовані у Вінниці, Дніпрі, Києві, Львові, Одесі та Харкові. Водночас в інших обласних центрах буде організовано відокремлені відділи без статусу юридичної особи.

Зменшення адміністративних витрат комітету дозволить створити гнучку та ефективну систему захисту конкуренції та запобігання порушенням, а міжрегіональні відділення отримуватимуть сучасну методологічну підтримку, а співробітники отримуватимуть кращу фінансову винагороду. Зрештою, застосування закону буде рівномірним у всіх регіонах. Зменшення залежності від місцевої влади дасть змогу ефективніше боротися з антиконкурентною поведінкою цих органів влади: створенням бар'єрів для входу на ринок, дискримінаційними умовами в питаннях оренди землі, комунальної власності,

доступу до ресурсів тощо. Як результат, потенційний ризик корупції також зменшиться. Подібна міжрегіональна система існує у багатьох країнах світу, а в Україні Рахункова палата, Державна аудиторська служба, Національна комісія з цінних паперів та Міністерство юстиції вже обрали шлях такої оптимізації. Реформа територіальних відділень наближає нас до чітко визначеної мети: створити відкрите відомство, систематично здійснювати безпосередні функції захисту конкуренції та керуватися інтересами держави. Необхідність реформування АМКУ закріплена в рекомендаціях ряду міжнародних організацій, зокрема Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), які консультували відомство протягом останніх кількох років. Аналогічну позицію висловили експерти профільних відомств ЄС із Німеччини та Литви, що також співпрацювали з Комітетом у рамках проекту «Тwinning». У нашому випадку ми говоримо про систематичне виконання добровільних зобов'язань України перед міжнародними партнерами як частину національної стратегії економічних реформ.

Проте, професор З. Борисенко, яка довгий час працювала першим заступником голови Антимонопольного комітету України, звертає увагу на те, що без сумлінної роботи обласних відділень Комітет не зможе належним чином проконтролювати питання порушення конкурентного законодавства, як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Саме через це наша думка збігається з думкою дослідниці у тому, що не доречно ліквідувати більшу частину територіальних відділень [40].

Отже, аналізуючи світовий досвід діяльності конкурентних відомств та їх перспективи в провадження в Україні необхідно підбити підсумки: Норми антимонопольного законодавства промислово розвинених країн характеризуються значною схожістю. Проте кожна країна має свої особливості в антимонопольному законодавстві. Українське антимонопольне законодавство створювалося з використанням світового досвіду та з урахуванням специфічних факторів, що об'єктивно існують в Україні. Антимонопольне законодавство України є подібним до західноєвропейського. Українське антимонопольне

законодавство, порівняно з антимонопольними законодавствами промислово розвинутих держав, доволі молоде. Можливими напрямками вдосконалення правових та організаційних механізмів антимонопольного регулювання в Україні можуть бути: удосконалення термінологічного ряду базових законів антимонопольного законодавства; створення окремого органу, який би займався попередженням та розслідуванням порушень у сфері конкуренції; передача повноважень щодо складання протоколів про адміністративні порушення, накладання штрафів за порушення антимонопольного законодавства від АМКУ до органів правосуддя.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити висновки:

Конкурентна політика - це система правових, державних, організаційних, економічних, та адміністративних заходів, впроваджених задля формування конкурентного середовища, захист та заохочення конкуренції та має на меті боротьбу з зловживанням монопольним становищем на ринках. Антимонопольна політика є ваговою складовою державної конкурентної політики, мета якої покладена у запобіганні, обмеженні та ліквідації монопольної діяльності та покращення конкуренції. Завдання, пов'язані з конкурентною політикою, виконуються не лише Антимонопольним комітетом України та Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, але й іншими державними органами управління.

Антимонопольний комітет України є державним органом із особливим статусом, метою якого є державний захист конкуренції в країні. Головною метою Антимонопольного комітету України є забезпечення державного захисту в у підприємницькій діяльності та у сфері публічних закупівель. Антимонопольний комітет України був уповноважений припинити дії, що порушують Закон про захист економічної конкуренції. Комітет розкриває справи на підставі поданих йому заяв та накладає штрафи. Однак розмір накладених та сплачених штрафів суттєво відрізняється, що вказує на проблеми у реалізації конкурентної політики.

Антимонопольний комітет України пройшов шлях формування та розвитку, який умовно поділяється на чотири етапи. Кожен з них відповідає стратегії поведінки потрібної для впровадження ринкової економіки у реалії України з пострадянських часів. Нормативно-правова база, що сприяє роботі АМКУ, є досить громіздкою і складається із законів та нормативно-правових актів. Кожен із цих елементів допомагає підтримувати здорову конкуренцію на українських ринках.

Норми антимонопольного законодавства промислово розвинених країн характеризуються значною схожістю. Проте кожна країна має свої особливості в

антимонопольному законодавстві. Українське антимонопольне законодавство створювалося з використанням світового досвіду та з урахуванням специфічних факторів, що об'єктивно існують в Україні. Антимонопольне законодавство України є подібним до західноєвропейського. Українське антимонопольне законодавство, порівняно з антимонопольними законодавствами промислово розвинутих держав, доволі молоде. Можливими напрямками вдосконалення правових та організаційних механізмів антимонопольного регулювання в Україні можуть бути: удосконалення термінологічного ряду базових законів антимонопольного законодавства; створення окремого органу, який би займався попередженням та розслідуванням порушень у сфері конкуренції; передача повноважень щодо складання протоколів про адміністративні порушення, накладання штрафів за порушення антимонопольного законодавства від АМКУ до органів правосуддя.

Оновлені антимонопольні закони повинні сприяти розробці норм та положень, які забезпечують прозорість антимонопольних розслідувань антимонопольним органом, для компаній та професіоналів самостійно оцінювати наслідки концентрації, одноосібних та колективних дій на ринку. Важливо дотримуватись керівних принципів антимонопольного регулювання товарних ринків у контексті міжнародного досвіду. Ці сфери охоплюють основні типи антиконкурентної ділової практики на сучасному етапі розвитку антимонопольного законодавства та складають пакет заходів, спрямованих на: запобігання та стримування узгоджених антиконкурентних заходів; Запобігання зловживанню монопольним домінуванням на ринку; Контроль економічної концентрації господарюючих суб'єктів. Потребують удосконалення з погляду антимонопольного регулювання такі форми державного втручання в ринкові відносини: фінансування та погашення боргових зобов'язань, державна допомога, державні гарантії, низькі відсотки надання кредитів, податкові пільги тощо. Адже в них можливі чинники, які можуть спотворити конкуренцію, що, у свою чергу, може негативно вплинути на економіку України загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лагутін В. Д. Конкурентна політика держави: механізм реалізації. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2016. №4. С. 22-37.
2. Куліш Л. П. Конкурентна політика у системі інструментів державного регулювання економіки. Економіка і держава. 2019. №1. С. 126-131. doi: 10.32702/2306-6806.2019.1.126
3. Шелудько Е. І. Конкурентна політика як інструмент покращення функціонування ринків промислової продукції. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2020. №1. С. 86-92. doi.org/10.32840/1814-1161/2020-1-14
4. Романенко В. Конкурентна політика та конкурентоспроможність національної економіки. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2016. №3. С. 5-16.
5. Щербакова Т. А. Модифікація конкурентної політики за умови трансформації економічних відносин. Економіка України. 2016. №4. С. 45-56
6. Вертелева О. В. Вектори вдосконалення державного контролю за монопольним ціноутворенням. Економічна теорія та право. 2020. №1. С. 74-97. doi: 10.31359/2411-5584-2020-40-1-74
7. Герасименко А. Г., Нестерець А. О. Вплив інформаційної асиметрії на конкуренцію. Економічний вісник. 2019. №3. С. 25-32. doi.org/10.33271/ev/67.025
8. Филюк Г. М. Високий рівень монополізації української економіки – бар'єр на шляху підвищення рівня її конкурентоспроможності. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. 2015. Вип. 10. С. 102-109.
9. Щербак А. В. Національна конкурентна політика – шлях до ефективної економіки України. Економіка і прогнозування. 2020. №1. С. 32-46. doi.org/10.15407/eip2020.01.032

10. Norman, G., Pepall, L. (2000). Profitable Mergers in a Cournot Model of Spatial Competition. *Southern Economic Journal*. Vol. 66. N. 3. P. 667-681. doi:10.2307/1061431
11. Basant, R., Mishra, P. (2019). Impact of Vertical Integration on Market Power in Indian Manufacturing Sector During the Post-Reform Period. *Journal of Industry, Competition and Trade*. Vol. 19. P. 561-581. doi.org/10.1007/s10842-019-00294-4
12. Mantzari D. (2020). Interim Measures in EU Competition Cases: Origins, Evolution, and Implications for Digital Markets. *Journal of European Competition Law & Practice*. Vol. 11. Issue 9. P. 487-498. doi.org/10.1093/jeclap/lpaa045
13. Борисенко З. М. Конкурентна політика держави як фактор розвитку економіки України : монографія К. : Таксон, 2004. 322 с.
14. Лагутін В. Д., Бакалінська О. О., Вертелева О. В. та ін. Конкуренція і конкурентна політика: категорії та поняття К. : КНТЕУ, 2009. 320 с.
15. Про природні монополії : Закон України від 20.04.2000 № 1682-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14#Text>
16. Ясько Ю. І. Інституційне забезпечення конкурентної політики держави. Інвестиції: практика та досвід, 2020. №19. С.74-79.
17. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 р. №3660-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>
18. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. №2210-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>
19. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 № 236/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>
20. Про природні монополії : Закон України від 20.04.2000 № 1682-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14#Text>
21. Про положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України: Розпорядження Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 N 32-p URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0291-01#Text>

22. Про Положення про порядок подання заяв до Антимонопольного комітету України: Розпорядження Антимонопольного комітету України від 19.02.2002 № 33-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-02#Text>
23. Про положення про попереднє отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання: Розпорядження Антимонопольного комітету України від 19.02.2002 № 33-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-02#Text>
24. Про надання дозволу на узгоджені дії суб'єктів господарювання: : Розпорядження Антимонопольного комітету України від 12.02.2002 № 26-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0238-02#Text>
25. Про методику визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку від 05.03.2002 № 49-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-02#Text>
26. Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 №219 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2002-%D0%BF#Text>
27. Про Положення про державне регулювання цін (тарифів) на продукцію виробничо-технічного призначення, товари народного споживання, роботи і послуги монопольних утворень : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.02.1995 №135 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/135-95-%D0%BF#Text>
28. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 р. № 3660-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>
29. Завдання та повноваження Офіційний веб-сайт Антимонопольного комітету України URL: <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zavdannya-ta-povnovazhennya>
30. Звіт Антимонопольного комітету України за 2014 рік від 12.03.2015. URL: <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2014>
31. Звіт Антимонопольного комітету України за 2015 рік від 14.03.2016. URL: <https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2015>

- 32.Звіт Антимонопольного комітету України за 2016 рік від 14.03.2017. URL:
<https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2016>
- 33.Звіт Антимонопольного комітету України за 2017 рік від 28.02.2018. URL:
<https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2017>
- 34.Звіт Антимонопольного комітету України за 2018 рік від 12.03.2019. URL:
<https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2018>
- 35.Звіт Антимонопольного комітету України за 2019 рік від 12.03.2020. URL:
<https://amcu.gov.ua/pro-nas/zvitnist/richni-zviti/zvit-2019>
- 36.Швидка Т. І. Зарубіжний досвід антимонопольної політики та перспективи реформування вітчизняного конкурентного законодавства в умовах глобалізації. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету, 2018. №33. С.107-110.
- 37.Корольова В. В., Санько Д. П. Зарубіжний досвід антимонопольного регулювання: перспективи для України. Правничий вісник Університету «КРОК», 2017. №29. С.34-42.
- 38.Угода про асоціацію між Україною та ЄС URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
- 39.**«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АМКУ»**. Світовий досвід інституційного забезпечення діяльності конкурентних відомств. Сучасні тенденції та перспективи розвитку економіки та менеджменту в ХХІ сторіччі: зб. матеріалів І Всеукр. студентської наук.-практ. конф. з міжнародною участю 22 грудня 2020 р. К., 2020. С.107-110.
- 40.**«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АМКУ»**. Конкурентна політика держави за умов глобальних трансформацій. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка, 2020. №2. С. 52-61.

Пріоритетні напрями та заходи Антимонопольного комітету України для розвитку національної конкурентної політики

Сприяння розвитку конкурентного середовища:

- зняття регуляторних бар'єрів доступу на ринки, запобігання їх створенню;
- стимулювання вступу нових учасників на потенційно конкурентні ринки;
- моніторинг та аналіз стану конкурентного середовища в Україні;

Дотримання та забезпечення рівності умов конкурування:

- врахування принципу конкурентного нейтралітету в діяльності державних органів, встановлення недискримінаційних, однакових для всіх суб'єктів господарювання умов здійснення господарської діяльності;
- забезпечення недискримінаційного доступу постачальників до публічних закупівель;
- контролю за допустимістю державної допомоги суб'єктам господарювання для конкуренції;
- формування нових підходів щодо створення та діяльності державних та комунальних підприємств із метою запобігання спотворюючого ефекту від їх діяльності на конкуренцію на ринках;

Вдосконалення державного захисту конкуренції:

- ефективного запобігання, виявлення та припинення найбільш поширених видів антиконкурентної поведінки;
- вдосконалення правових засад правозастосовної діяльності АМКУ;
- посилення незалежності та інституційної спроможності АМКУ;

Взаємодія та функціонування органів державної влади, органів місцевого самоврядування щодо забезпечення розбудови конкурентного середовища та ефективного захисту конкуренції:

- забезпечення проконкурентного характеру державної економічної політики в діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування;
- вдосконалення державного регулювання монополізованих ринків, зокрема, ринків природних монополій та телекомунікацій;
- залучення державних органів до моніторингу передумов і стану конкурентного середовища на окремих галузевих та регіональних ринках;

Адвокатування конкуренції:

- оцінка впливу нормативно-правових актів та рішень державних органів на конкуренцію;
- надання державним органам, органам місцевого самоврядування, суб'єктам господарювання рекомендацій щодо сприяння розвитку та захисту конкуренції;
- роз'яснення законодавства про захист економічної конкуренції;
- формування в суспільстві розуміння та сприйняття добросовісної конкуренції як базової цінності ринкової економіки та демократичного суспільства

Звіт Антимонопольного комітету України за 2018 рік [34].

Рішення Антимонопольного комітету щодо ПАТ «Газпром»

Рішення Антимонопольного комітету України від 22.01.2016 № 18-р
<p>ПАТ «Газпром» (м. Москва, Російська федерація) займає монопольне (домінуюче) становище на загальнодержавному ринку послуги з транзиту природного газу магістральними трубопроводами територією України як покупець.</p> <p>Бездіяльність ПАТ«Газпром» у період 2009 – 2014 років та 11 місяців 2015 року полягала у невжитті заходів щодо забезпечення отримання послуги з транзиту природного газу магістральними трубопроводами територією України на обґрунтованих умовах, була б неможливою за умов існування значної конкуренції на ринку та призвела до ущемлення інтересів НАК «Нафтогаз України» (м. Київ, Україна). Невжиття заходів ПАТ «Газпром» полягало в повному ігноруванні всіх звернень НАК «Нафтогаз України» щодо внесення змін до відповідного контракту стосовно ціни та умов послуги з транзиту природного газу магістральними трубопроводами територією України при щорічному значному зменшенні обсягів постачання природного газу для подальшого транзиту територією України та приведення її до обґрунтованого рівня. Зазначене ігнорування призвело до значних економічних втрат НАК «Нафтогаз України». Така бездіяльність є порушенням, передбаченим ч. 1 ст. 13 і п. 2 ст. 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуги з транзиту природного газу магістральними трубопроводами територією України.</p> <p>Зазначеним рішенням зобов'язано ПАТ «Газпром» припинити порушення шляхом забезпечення отримання послуги з транзиту природного газу магістральними трубопроводами територією України у НАК «Нафтогаз України» на обґрунтованих умовах.</p>
Штраф — 85,9 млрд грн
<p>На 31.12.2016 Господарський суд міста Києва рішенням від 05 грудня 2016 року задовольнив позов Антимонопольного комітету України про примусове стягнення з ПАТ «Газпром» 85,9 млрд грн штрафу, та 85,9 млрд грн пені за несвоєчасну сплату штрафу, а також про виконання зобов'язання припинити порушення.</p>
<p>22.02.2017 Київський апеляційний господарський суд залишив без змін рішення господарського суду від 05.12.2016, яке відповідно з 22.02.2017 набрало законної сили та підлягає обов'язковому виконанню. Отже, ПАТ «Газпром» зобов'язане сплатити до Державного бюджету України 171,9 млрд грн (штраф 85,9 млрд грн і пеня 85,9 млрд грн) та припинити порушення.</p>

Звіт Антимонопольного комітету України за 2016 рік [32].

Рішення Антимонопольного комітету щодо спотворення аукціонів з продажу нафти сирі та газового конденсату

<p>ВІДПОВІДАЧІ: ПАТ «Транснаціональна фінансово-промислова нафтова компанія «Укртатнафта», ПАТ «Нафтопереробний комплекс Галичина», ТОВ «Торговий дім Прикарпаттянафоттрейд», ТОВ «Котлас», ТОВ «Галнафта» і ТОВ «Гарант-УТН»</p>
<p>Порушення</p>
<p>Вчинено порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбачене пунктом 4 частини другої статті 6 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді антиконкурентних узгоджених дій, що стосуються спотворення результатів аукціонів з продажу нафти сирі та газового конденсату, що проводились протягом березня – липня 2015 року на базі ПрАТ «Українська міжбанківська валютна біржа».</p>
<p>Штраф — 1 371 269 671 грн</p>
<p>http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=134327&schema=main</p>

Звіт Антимонопольного комітету України за 2017 рік [33].

ТОП 5 справ 2019 року, штрафи за які склали 8039,5 млн грн.

ТОП – 5

- #1** 6,5 млрд грн у справі про антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання на ринку тютюнових виробів — на **ТОВ «Філіп Морріс Сейлз Енд Дистриб'юшн», ПрАТ «Філіп Морріс Україна», ПАТ «Джей Ті Інтернешнл Україна», ПрАТ «Джей Ті Інтернешнл Компані Україна», ПрАТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна», ПЗІ «Імперіал Тобако Юкрейн», ТОВ «Бритіш Американ Тобакко Сейлз Енд Маркетинг Україна», ПрАТ «А/Т тютюнова компанія «В.А.Т.- Прилуки», ТОВ «ТЕДІС Україна»** (у загальному розмірі);
- #2** 869,3 млн грн у справі про антиконкурентні узгоджені дії у вигляді змови на публічних закупівлях послуг із харчування військовослужбовців — на **22 компанії** (у загальному розмірі);
- #3** 278,3 млн грн у 16 справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді зловживання монопольним становищем на ринках комплексної послуги з розподілу та постачання природного газу побутовим споживачам у межах відповідних територій — на **36 суб'єктів господарювання** (у загальному розмірі);
- #4** 149,9 млн грн та 112 млн грн у справах про антиконкурентні узгоджені дії у вигляді змови на публічних закупівлях на будівництво корпусу Національного інституту серцево-судинної хірургії ім. М.М. Амосова, на реконструкцію гімназії та Шулявського шляхопроводу — на **ТОВ «Північно-український будівельний альянс» ті ТОВ «Спецбуд-Плюс»** (у загальному розмірі окремо у справах);
- #5** 107 млн грн у справі про зловживання монопольним становищем на ринку азотних добрив групи Остхем — на **ТОВ «НФ Трейдінг Україна»**.

Звіт Антимонопольного комітету України за 2019 рік [35].